

תרגיל מספר 8 מבנים אלגבריים

1. יהיו $a(x), b(x) \in \mathbb{F}[x]$ שני פולינומים. נחלק את $a(x)$ ב $b(x)$ ע"י אלגוריתם לחילוק פולינומים ונקבל $q(x), r(x)$ כך ש

$$a(x) = q(x)b(x) + r(x)$$

הוכיחו כי $\gcd(a(x), b(x)) = \gcd(b(x), r(x))$
פתרון :

טענה: לכל $y(x)$ מתקיים כי:

$$y(x) | a(x), b(x) \iff y(x) | b(x), r(x)$$

בכיוון אחד: נתון $y(x) | a(x), b(x)$ ולכן $r(x) = a(x) - q(x)b(x)$ ולכן $y(x) | b(x), r(x)$.

בכיוון השני: נתון $y(x) | b(x), r(x)$ ולכן $a(x) = y(x)q(x) + r(x)$ ולכן $y(x) | a(x), b(x)$.

בפרט $\gcd(a(x), b(x)), \gcd(b(x), r(x))$ מחלקים אחד את השני. בפרט קיימים $\alpha(x), \beta(x)$ כך ש

$$\gcd(a(x), b(x)) = \alpha(x) \cdot \gcd(b(x), r(x))$$

$$\gcd(b(x), r(x)) = \beta(x) \cdot \gcd(a(x), b(x))$$

ביחד נקבל כי

$$\gcd(a(x), b(x)) = \alpha(x) \cdot \gcd(b(x), r(x)) = \alpha(x) \cdot \beta(x) \cdot \gcd(a(x), b(x))$$

ולכן $\alpha(x) \cdot \beta(x) = 1$ בפרט $\alpha(x), \beta(x)$ פולינומים קבועים, כלומר $\alpha(x) = c_1, \beta(x) = c_2$ עבור $c_1, c_2 \in \mathbb{F}$ קבועים. לכן

$$\gcd(a(x), b(x)) = c_1 \cdot \gcd(b(x), r(x))$$

כיוון ששני הפולינומים מתוקנים (לפי הגדרה) נקבל כי $c_1 = 1$ ולכן $\gcd(a(x), b(x)) = \gcd(b(x), r(x))$

2. יהיו $a(x), b(x), c(x) \in \mathbb{F}[x]$ שלושה פולינומים הוכיחו כי אם $\gcd(a(x), c(x)) = 1$ ו- $\gcd(b(x), c(x)) = 1$

$$\gcd(a(x)b(x), c(x)) = 1$$

פתרון : לפי המפשט קיימים פולינומים $t_1(x), s_1(x), t_2(x), s_2(x)$ כך ש

$$t_1(x)a(x) + s_1(x)c(x) = 1$$

$$t_2(x)b(x) + s_2(x)c(x) = 1$$

נכפיל ונקבל כי

$$[t_1(x)a(x) + s_1(x)c(x)][t_2(x)b(x) + s_2(x)c(x)] = 1$$

אחרי פתיחת סוגריים נקבל

$$t(x)a(x)b(x) + s(x)c(x) = 1$$

[כאשר $t(x) = t_1(x)t_2(x), s(x) = t_1(x)a(x)s_2(x) + s_1(x)t_2(x)b(x) + s_1(x)c(x)s_2(x)$.

טענה: $\gcd(a(x)b(x), c(x)) = 1$. ברור כי 1 מחלק את $a(x)b(x), c(x)$. נניח $d(x) | c(x), a(x)b(x)$ אזי $d(x) | t(x)a(x)b(x) + s(x)c(x) = 1$ ולכן $d(x) | 1$ ולכן $d(x) \in \mathbb{F}$ בפרט

$$\deg(d) = 0 \leq \deg(1)$$

וסיימו.

3. תרגיל: הוכיחו כי אם $p(x) \in \mathbb{F}[x]$ פולינום אי פריק אזי הוא ראשוני. [היעזרו בתרגיל הקודם]

פתרון : נתחיל עם ההנחה כי $p(x)$ מתוקן.

כעת יהיו $a(x), b(x)$ כך ש $p(x) | a(x)b(x)$ נוכיח כי $p(x) | b(x)$ או $p(x) | a(x)$. נסמן $d(x) = \gcd(a(x), p(x))$

אזי בפרט $d(x) | p(x)$ ולכן קיים $q(x)$ כך ש $p(x) = d(x)q(x)$ כיוון ש $p(x)$ אי פריק חייב להיות כי הדרגה של $d(x)$ או $q(x)$ שווה ל $p(x)$ ושל הפולינום השני היא 0.

אם $\deg(d(x)) = \deg(p(x))$ אזי הם שווים (כי שניהם מתוקנים מאותה דרגה) ובפרט $p(x) = d(x)a(x)$ וסיימו

אחרת $\deg(d(x)) = 0$ ואז $d(x) = 1$.

באותו אופן נסמן $d'(x) = \gcd(b(x), c(x))$. ואז אם $\deg(d'(x)) = \deg(p(x))$ אז הם שווים ו $p(x) | b(x)$ וסיימו.

אחרת $d'(x) = 1$ ואז $\gcd(a(x), c(x)) = \gcd(b(x), c(x)) = 1$ ולפי תרגיל קודם $\gcd(a(x)b(x), c(x)) = 1$ אבל $\gcd(a(x)b(x), p(x)) = p(x)$ כי $p(x)$ מתוקן מחלק את $p(x)$ וגם $a(x)b(x)$.

בחיבור הנתונים נקבל $p(x) = 1$ סתירה לכך שמדרגתו גדולה מ-0 (כמו כל פולינום אי פריק).

כעת, אם $p(x)$ אינו מתוקן נגדיר

$$p'(x) = c^{-1}p(x)$$

כאשר c הוא המקדם המוביל של $p(x)$ ואז $p'(x)$ פולינום מתוקן ומתקיים כי $p(x)$ מחלק את $p'(x)$ וכן להיפך. לכן:

אם $p(x)|a(x)b(x)$ אזי $p'(x)|a(x)b(x)$ ואז לפי ראשית התרגיל $p'(x)|a(x)$ או $p'(x)|b(x)$ ואז $p(x)|a(x)$ או $p(x)|b(x)$ וסיימנו.

.4

(א) נגדיר: $a(x) = 1 + 2x^2, b(x) = 2 + x \in \mathbb{R}[x]$ מצא $d = \gcd(a, b)$ ומצא p, q כך ש $ap + qb = d$

פתרון : נחשב

$$\begin{aligned} a(x) &= b(x) \cdot (2x - 4) + 9 \\ b(x) &= (9) \left(\frac{1}{9}x + \frac{2}{9} \right) + 0 \end{aligned}$$

ולכן

$$9 = a(x) - b(x) \cdot (2x - 4)$$

ומכאן ש

$$1 = \frac{1}{9}a(x) - \frac{2x-4}{9}b(x)$$

לכן $\gcd(a, b) = 1$ כאשר $p(x) = \frac{1}{9}, q(x) = -\frac{2x-4}{9}$
 (ב) נגדיר: $a(x) = 7x^7 + 6x^6 + 5x^5 + 4x^4 + 3x^3 + 2x^2 + x, b(x) = x^3 + x^2 \in \mathbb{R}[x]$ מצא $d = \gcd(a, b)$ ומצא p, q כך ש $ap + qb = d$

פתרון : נחשב

$$\begin{aligned} a(x) &= b(x) \cdot (7x^4 - x^3 + 6x^2 - 2x + 5) + (-3x^2 + x) \\ b(x) &= (-3x^2 + x) \left(-\frac{x}{3} - \frac{4}{9} \right) + \left(\frac{4}{9}x \right) \\ (-3x^2 + x) &= \left(\frac{4}{9}x \right) \cdot \left(-\frac{27}{4}x + \frac{9}{4} \right) + 0 \end{aligned}$$

ולכן

$$\begin{aligned} \frac{4}{9}x &= b(x) - (-3x^2 + x) \left(-\frac{x}{3} - \frac{4}{9} \right) \\ &= b(x) - [a(x) - b(x) \cdot (7x^4 - x^3 + 6x^2 - 2x + 5)] \left(-\frac{x}{3} - \frac{4}{9} \right) \\ &= b(x) \left[1 + (7x^4 - x^3 + 6x^2 - 2x + 5) \left(-\frac{x}{3} - \frac{4}{9} \right) \right] + a(x) \left(\frac{x}{3} + \frac{4}{9} \right) \end{aligned}$$

ומכאן ש

$$x = b(x) \frac{[1 + (7x^4 - x^3 + 6x^2 - 2x + 5) (-\frac{x}{3} - \frac{4}{9})]}{4/9} + a(x) \frac{(\frac{x}{3} + \frac{4}{9})}{4/9}$$

$$p(x) = \frac{9}{4} (\frac{x}{3} + \frac{4}{9}), q(x) = \frac{9}{4} [1 + (7x^4 - x^3 + 6x^2 - 2x + 5) (-\frac{x}{3} - \frac{4}{9})]$$

מספרים שלמים - אנלוגיות ותרגילים.

משפט (חילוק מספרים שלמים): לכל $a, b \in \mathbb{Z}^+ = \mathbb{N} \cup \{0\}$ כך ש $b \neq 0$ קיימים $r, q \in \mathbb{Z}^+$ כך ש

$$a = qb + r$$

המקסימום $r < b$ או $r = 0$. והם יחידים. משפט ((קיום gcd): לכל $a, b \in \mathbb{Z}$ קיים $d = \gcd(a, b) \in \mathbb{N}$ המקיים

$$d \mid a, b \quad .1$$

$$.2 \quad \text{לכל } d' \in \mathbb{Z}^+ \text{ מתקיים: אם } d' \mid a, b \text{ אזי } d \leq d'.$$

$$.3 \quad \text{בנוסף קיימים } m, n \in \mathbb{Z} \text{ כך ש}$$

$$d = an + bm$$

.4

(א) יהיו $a, p \in \mathbb{N}$ מספרים טבעיים זרים (כלומר $\gcd(a, p) = 1$) הוכח כי קיים $0 \leq c < p$ שלם כך ש $ac = 1 \pmod p$.
פתרון: מתכונת gcd קיימים $r, s \in \mathbb{Z}$ כך ש

$$ar + ps = \gcd(a, p) = 1$$

נפעיל מוד p על שני האגפים ונקבל כי

$$1 = ar + ps = ar \pmod p$$

כעת נחלק את מחלקת השקילות של r (ביחס למוד p) שווה למחלקת של i כך $i \in \{0, \dots, p-1\}$ [ראינו כי ביחס למוד p , קבוצת המנה היא $\{[0], \dots, [p-1]\}$ ולכן $r \equiv i \pmod p$]

$$1 \equiv ar \equiv ai \pmod p$$

(ב) הוכח כי עבור p ראשוני $\mathbb{Z}_p = \mathbb{Z}/p\mathbb{Z}$ הינו שדה. **פתרון:** ידוע כי $\mathbb{Z}_p$ הוא חוג חילופי עם יחידה. מספיק להראות כי הוא חוג עם חילוק. כלומר לכל $a \in \mathbb{Z}_p$, $a \neq 0$ קיים הופכי בחוג. אכן אם $a \neq 0$ אזי $\gcd(a, p) = 1$ כי p ראשוני (המחלקים היחידים של p הן $1, p$ אם p מחלק את a אזי $a = 0$ בחוג שלנו). לפי הסעיף הקודם קיים $0 \leq c < p$ כך ש $ac = 1 \pmod p$ כלומר $ac = 1$ כאשר הכפל הוא הכפל של החוג (שזהו כפל $\pmod p$) ולכן c הוא ההופכי של a .

.5

(א) יהיו a, n מספרים טבעיים כך ש a, n זרים (כלומר $\gcd(a, n) = 1$) הוכח כי לכל b טבעי קיים פתרון למשוואה

$$ax = b \pmod n$$

והוכח כי פתרון זה יחיד אם נוסיף את הדרישה כי $0 \leq x < n$. **פתרון:** לפי שאלה קודמת קיים c כך ש $ac = 1 \pmod n$. יהיה b נתון אזי אם נכפיל את המשוואה

$$ax = b \pmod n$$

ב c נקבל כי

$$cb = cax = acx = x \pmod n$$

ולכן $x = cb \pmod n$ ולכן גם $x = cb + kn$ הוא פתרון לכל k שלם. נבחר k כזה כך ש $0 \leq cb + kn < n$.

נראה יחידות: נניח x_1, x_2 פתרונות למשוואה ובנוסף $0 \leq x_1, x_2 < n$ אזי

$$ax_1 = b = ax_2 \pmod n$$

בהכפלה ב c נקבל כי

$$x_1 = x_2 \pmod n$$

ולכן $x_1 - x_2 = 0 \pmod n$ כלומר $x_1 - x_2$ הוא מספר שמתחלק ב n ובנוסף $|x_1 - x_2| < n$ ולכן $x_1 - x_2 = 0$ שגורר כי $x_1 = x_2$

(ב) יהיו $a = 80, n = 567$ מצא $d = \gcd(a, n)$ ומצא p, q כך ש $ap + qn = d$. אם a הפיך מודולו n מצא את ההופכי שלו ופתור את המשוואה $ax \equiv 3 \pmod n$ **פתרון:** נחשב

$$567 = 80 \cdot 7 + 7$$

$$80 = 7 \cdot 11 + 3$$

$$7 = 3 \cdot 2 + 1$$

ולכן

$$1 = 7 - 3 \cdot 2$$

$$= 7 - (80 - 7 \cdot 11) \cdot 2 = 23 \cdot 7 - 2 \cdot 80$$

$$= 23 \cdot (567 - 80 \cdot 7) - 2 \cdot 80 = 23 \cdot 567 - 163 \cdot 80$$

ולכן $\gcd(a, b) = 1$ כאשר ההופכי של a מודולו n הוא -163
 לכן הפתרון למשוואה הוא $-163 \cdot 3 = -489 \equiv 78$
 (ג) יהיו $a = 1573, n = 65065$ מצא $d = \gcd(a, n)$ ומצא p, q כך ש $ap + qn = d$
 אם הפיך מודולו n מצא את ההופכי שלו ופתור את המשוואה $ax \equiv 3 \pmod n$
פתרון: נחשב

$$\begin{aligned} 65065 &= 1573 \cdot 41 + 572 \\ 1573 &= 572 \cdot 2 + 429 \\ 572 &= 429 \cdot 1 + 143 \\ 429 &= 143 \cdot 3 + 0 \end{aligned}$$

ולכן

$$\begin{aligned} 143 &= 572 - 429 \cdot 1 \\ &= 572 - (1573 - 572 \cdot 2) \cdot 1 = 3 \cdot 572 - 1 \cdot 1573 \\ &= 3 \cdot (65065 - 1573 \cdot 41) - 1 \cdot 1573 = 3 \cdot 65065 - 124 \cdot 1573 \end{aligned}$$

ולכן $\gcd(a, n) = 143$ בפרט a אינו הפיך. למה?
 נניח כי a הפיך אזי קיים b כך ש $ab \equiv 1 \pmod n$
 נכפיל את שני האגפים ב $m = \frac{n}{\gcd(a, n)} \in \mathbb{Z}$ ונקבל כי

$$m = amb = \underbrace{\frac{a}{\gcd(a, n)}}_{\in \mathbb{Z}} nb \equiv 0 \pmod n$$

אבל $m = \frac{65065}{143} = 455 \not\equiv 0 \pmod n$ סתירה

משפט השאריות הסיני

נצטט ונדגים מקרה פרטי של משפט השאריות הסיני:
 משפט: יהיו p_1, p_2, p_3 שלושה מספרים ראשוניים שונים. יהיו n_1, n_2, n_3 מספרים טבעיים.
 יהיו c_1, c_2, c_3 מספרים שלמים קבועים.
 אזי למערכת המשוואות

$$\begin{aligned} x &\equiv c_1 \pmod{p_1^{n_1}} \\ x &\equiv c_2 \pmod{p_2^{n_2}} \\ x &\equiv c_3 \pmod{p_3^{n_3}} \end{aligned}$$

קיים פתרון (יחיד עד כדי כפולות של $p_1^{n_1} p_2^{n_2} p_3^{n_3}$)
 נמחיש זאת באמצעות התרגיל הבא:
 מצא x שלם המקיים

$$\begin{aligned} x &\equiv 2 \pmod{2^3} \\ x &\equiv 5 \pmod{3^2} \\ x &\equiv 20 \pmod{5^2} \end{aligned}$$

לפי משפט הקודם מובטח כי קיים כזאת x .

1. כיוון ש 2^3 זר ל $3^2 5^2$ ניתן למצוא c, d שלמים כך ש

$$c \cdot 2^3 + d \cdot 3^2 5^2 = 1 = \gcd(3^2 5^2, 2^3)$$

ולכן

$$1 - c \cdot 2^3 = d \cdot 3^2 5^2$$

נסמן $e_1 = 1 - c \cdot 2^3 = d \cdot 3^2 5^2$ ואז (השתכנעו!)

$$e_1 = 1 \pmod{2^3}$$

$$e_1 = 0 \pmod{3^2 5^2}$$

מצאו את e_1
פתרון : נחשב

$$3^2 5^2 = 2^3 \cdot 28 + 1$$

$$e_1 = 2^3 \cdot 28 + 1 = 225 \text{ לכן}$$

(א) באותו אופן מצאו e_2 שלם המקיים

$$e_2 = 1 \pmod{3^2}$$

$$e_2 = 0 \pmod{2^3 5^2}$$

ו e_3 שלם המקיים

$$e_3 = 1 \pmod{5^2}$$

$$e_3 = 0 \pmod{2^3 3^2}$$

פתרון : נחשב

$$2^3 5^2 = 3^2 \cdot 22 + 2$$

$$3^2 = 2 \cdot 4 + 1$$

ולכן

$$1 = 3^2 - 2 \cdot 4 = 3^2 - (2^3 5^2 - 3^2 \cdot 22) \cdot 4 = 89 \cdot 3^2 - 4 \cdot 2^3 5^2$$

$$e_2 = 1 - 89 \cdot 3^2 = -800 \text{ לכן}$$

נחשב

$$2^3 3^2 = 5^2 \cdot 2 + 22$$

$$5^2 = 22 \cdot 1 + 3$$

$$22 = 3 \cdot 7 + 1$$

ולכן

$$1 = 22 - 3 \cdot 7 = 22 - (5^2 - 22 \cdot 1) \cdot 7 = 8 \cdot 22 - 7 \cdot 5^2$$

$$= 8 \cdot (2^3 3^2 - 5^2 \cdot 2) - 7 \cdot 5^2 = -23 \cdot 5^2 + 8 \cdot 2^3 3^2$$

$$e_3 = 1 + 23 \cdot 5^2 = 576 \text{ לכן}$$

(ב) כעת הגדירו את $x = 2e_1 + 5e_2 + 20e_3$ ובידקו כי הוא פתרון למערכת שבשאלה.
פתרון : נחשב

$$x = 2e_1 + 5e_2 + 20e_3 = 2 \cdot 225 + 5 \cdot (-800) + 20 \cdot 576 = 7970 \equiv 770 \pmod{2^3 3^2 5^2}$$

ואכן

$$770 \equiv 2 \pmod{2^3}$$

$$770 \equiv 5 \pmod{3^2}$$

$$770 \equiv 20 \pmod{5^2}$$